

Vad har hänt de senaste åren?

Vi har här för första gången studerat fruktsamhet för både kvinnor och män. Mönstren är likartade, men män är drygt två år äldre än kvinnor när de får barn. På ett område är emellertid mönstren för kvinnor och män motsatta. Hög utbildning ökar kvinnors risk att förbli barnlösa. För män med eftergymnasial utbildning minskar däremot risken att förbli barnlös.

Det mesta av förändringarna i fruktsamheten de senaste åren beror på att den barnafödande perioden kommer allt senare i livet. Arbetslivets allt större krav på utbildad arbetskraft, samt föräldraförsäkringens koppling till inkomst gör att ungdomar väntar med att skaffa barn tills de blivit fast förankrade på arbetsmarknaden.

En senareläggning av barnafödandet leder dels till något högre barnlöshet och dels till att de som blir föräldrar får färre barn. Många som kanske önskar ett tredje eller fjärde barn hinner inte realisera sina önskemål när de startar sitt barnafödande först upp emot 30-årsåldern. Attitydundersökningar och tillgänglig information om fruktsamhetsmönstret tyder på att viljan att skaffa barn inte ändrats. Benägenheten att vid en viss ålder skaffa andra, tredje eller fjärde barn har snarare ökat än minskat, men flera olika studier visar att åldern utgör ett allt mer märkbart hinder i möjligheten att få barn efter 35-årsåldern. Av den anledningen bör åtgärder för att underlätta för kvinnor och män att få det antal barn de önskar vara inriktade på göra det ekonomiskt likvärdigt om man startar barnafödandet tidigare.

Kvinnor och män med högre utbildning föder barn senare än de med lägre utbildning. Kvinnor med högre utbildning får också färre barn i genomsnitt än lägre utbildade mödrar.

Men en högre utbildning visar sig ändå vara något positivt för barnafödandet för både kvinnor och män. Ser man nämligen också till åldern visar sig högre utbildade kvinnor i varje ålder ha minst lika hög benägenhet att få barn som lägre utbildade kvinnor. Men de högre utbildade kvinnorna startar sent och tiden räcker inte riktigt till för dem som vill ha många barn. Om det funnes incitament för kvinnor och män som väljer att utbilda sig att skaffa barn tidigare, till exempel under studietiden, skulle barnafödandet förmodligen öka.

En annan trend som varit tydlig under 1990-talet är en ökad inflyttning av unga människor till stora städer. Vad betyder en ökad koncentration av unga människor i storstaden för fruktsamheten?

Det är vanligare att kvinnor och män som bor i storstad förblir barnlösa eller endast får ett barn. Många flyttar emellertid ut från storstaden till förorter i samband med att de får barn. Om utvecklingen håller i sig och unga kvinnor och män fortsätter att flytta till stora städer så skulle barnafödandet kunna påverkas. Det kan också hända att barnafödandet blir oförändrat och att vi får en ökad utflyttning till förorter av den grupp som vill satsa på familj och barn. Det är dubbelt så många som förblir barnlösa i storstaden, men det är svårt att veta om den risken beror på att de som inte vill satsa på barn flyttar dit eller om det beror på att storstadsmiljön gör att de som flyttat dit inte får barn.

Sammanfattningsvis kan man säga att stora familjer med tre eller fler barn är vanligare i lands- och glesbygd än i andra kommungrupper. Barnlösa och enbarnsfamiljer återfinns oftast i storstadskärnorna. Tvåbarnsnormen är något starkare i förorterna än i andra kommungrupper.